

Beslut om Området Utbildningsvetenskaps riktlinjer för disputation samt utseende av betygsnämnd och fakultetsopponent

Beslut

Forskarutbildnings- och docentnämnden vid området Utbildningsvetenskap beslutar att "Området Utbildningsvetenskaps riktlinjer för disputation och utseende av betygsnämnd och fakultetsopponent" ska träda i kraft den 17 september 2024 och tillämpas för anmälningar avseende framläggning som kommer in från och med det datumet.

Detta beslut ersätter det tidigare beslutet, *Beslut om Området Utbildningsvetenskaps riktlinjer för disputation samt utseende av betygsnämnd och fakultetsopponent* dnr LiU-2022-05213, beslutsdatum den 13 december 2022.

Beslutet ska föras in i Linköpings universitets (LiU:s) regelsamling.

Skäl till beslut

Den 12 juni informerade biblioteket vid LiU att de, fr.o.m. 1 juli 2024, reducerar antalet tryckta exemplar doktoranden behöver lämna till biblioteket. Då antal exemplar till biblioteket ingår i beslutet "Området Utbildningsvetenskaps riktlinjer för disputation och utseende av betygsnämnd och fakultetsopponent" behöver beslutet revideras i enlighet med informationen från biblioteket.

Handläggningen av beslutet

Detta beslut har fattats av Forskarutbildnings- och docentnämnden vid området Utbildningsvetenskap efter föredragning av utbildningsledaren Helena Loborg. I beslutet har deltagit ledamöterna Magnus Hultén, Bengt-Göran Martinsson, Song-ee Ahn, Peter Frejd, Tünde Puskas och Robert Thornberg samt tjänstgörande ersättare Katarina Eriksson Barajas.

Redaktionen för regelsamlingen har granskat beslutets form.

Magnus Hultén

Helena Loborg

Sändlista:

Prefekterna
Institutionerna (de administrativa cheferna)
Regelsamlingen
Dokument- och arkivenheten (original)
Forskarutbildningsstudierektorer

Området Utbildningsvetenskaps riktlinjer för disputation samt utseende av betygsnämnd och fakultetsopponent

1 Bakgrund

Bestämmelser om doktorsexamen och disputation finns i 6 kap. högskoleförordningen (1993:100) samt i "Riktlinjer för utbildning och examination på forskarnivå".

Enligt gällande delegationsordning finns det ett antal punkter rörande disputation som fakulteter och området Utbildningsvetenskap får fastställa specifika regler för.

Möjligheten att disputera beslutas av Styrelsen för området Utbildningsvetenskap och anges i den allmänna studieplanen för forskarutbildningen. Av den allmänna studieplanen framgår även vilka krav som ställs på genomgångna kurser för disputation samt omfattningen på avhandlingen uttryckt i högskolepoäng.

I detta dokument framgår såväl det som beslutats i Riktlinjer för utbildning och examination på forskarnivå avseende punkt 3.2, 3.6 och 3.7 som de specifika regler som fastställts av området Utbildningsvetenskap avseende disputation samt utseende av examinator och opponent. Reglerna i Riktlinjer för utbildning och examination på forskarnivå är angivna med kursiv stil för att särskilja dessa från de som gäller specifikt vid området Utbildningsvetenskap.

2 Granskning inför disputation

En doktorsavhandling ska ha granskats inför disputation, exempelvis vid ett seminarium. Granskningen omfattar också en plagieringskontroll. Resultatet granskas av handledaren tillsammans med doktoranden som en del i arbetet med att färdigställa avhandlingen.

Inom området Utbildningsvetenskap sker granskningen vid ett så kallat slutseminarium. Minst en representant som ansvarar för granskningen hämtas från en annan forskarmiljö. De synpunkter som framkommer i samband med granskningen ska vara beaktade innan anmälan om disputation lämnas in.

3 Doktorsavhandlingens form och språk

En doktorsavhandling utformas antingen som ett enhetligt sammanhängande verk (monografi) eller som en sammanläggning av vetenskapliga uppsatser som doktoranden har författat ensam eller gemensamt med andra personer (sammanläggningsavhandling).

Vid samförfattande ska doktorandens insats redovisas. Sammanläggningsavhandling ska bestå av samtliga texter —som särtryck om de publicerats, annars som manuskript — samt i förekommande fall en sammanfattande text (kappa).

En doktorsavhandling kan skrivas på svenska, engelska, franska, tyska, norska eller danska. En avhandling som är skriven på svenska ska ha en sammanfattning på engelska och vice versa. Om avhandlingen är skriven på franska eller tyska, norska eller danska ska det finnas en sammanfattning både på svenska och på engelska.

Till doktorsavhandlingen fogas ett kortfattat engelsk- och svenskspråkigt referat (abstract), vilket även trycks på ett s.k. spikblad. På spikbladet skall också uppgifter om tid och plats för disputationen anges.

4 Anmälan om disputation

Huvudhandledaren (vid förhinder ämnesföreträdaren) ska anmäla disputationen till Forskarutbildnings- och docentnämnden på särskild blankett med förslag till fakultetsopponent, ordförande vid disputationen, ledamöter samt ersättare i betygsnämnd. Blanketten kan hämtas på området Utbildningsvetenskaps webbsida.

Anmälan ska vara Forskarutbildnings- och docentnämndens sekreterare tillhanda senast två veckor före nämndens nästkommande sammanträde. Tiden mellan anmälan och disputation bör vara minst två månader. Vid anmälan om disputation bör de kurser som ingår i forskarutbildningen enligt den individuella studieplanen vara avklarade eller planeras avklaras under samma termin som disputationen sker.

5 Tid och plats för disputation

Disputationsakten bör äga rum under terminstid, under svensk kontorstid och i en lokal vid LiU. Ordförande, opponent, respondent samt minst en av betygsnämndens ordinarie ledamöter ska normalt delta på plats. Övriga deltagare i disputationsakten kan delta på distans via videokonferens eller motsvarande om detta bedöms som lämpligt. Vid särskilda skäl kan ordförande, opponent, respondent och samtliga betygsnämndens ledamöter delta på distans via videokonferens eller motsvarande. Särskilt skäl kan exempelvis vara omständigheter som omöjliggör nationella eller internationella resor eller unik kompetens hos opponent eller betygsnämndsledamot som önskar att delta på distans.

Vid området Utbildningsvetenskap ska eventuellt återopande av särskilt skäl för deltagande på distans anges och motiveras i samband med anmälan om disputation.

Vid området Utbildningsvetenskap får inte mer än en disputation äga rum samtidigt.

Lokal för disputationen bokas av institutionen. Forskarutbildnings- och docentnämndens sekreterare ansvarar för att tid och plats för disputationen tillkännages på universitetets officiella anslagstavla i god tid före disputationen.

6 Kriterier för utseende av betygsnämnd och fakultetsopponent

Betyg för en doktorsavhandling beslutas av en betygsnämnd, som utses särskilt för varje disputation. Vid betygssättningen ska hänsyn tas både till innehållet i och det offentliga försvaret av avhandlingen.

Betygsnämnden ska bestå av tre eller fem ledamöter vilka ska inneha docentkompetens eller motsvarande vetenskaplig kompetens. Minst en av ledamöterna i betygsnämnden ska ha sin verksamhet utanför LiU. En reservledamot ska utses vilken ska kunna ersätta vilken som helst av de ordinarie ledamöterna. Den som har varit handledare för doktoranden får inte ingå i betygsnämnden. Betygsnämnden ska utse ordförande inom sig. Betygsnämnden är beslutsfär när alla ledamöter är närvarande. Om betygsnämndens ledamöter har olika uppfattning gäller majoritetsbeslut. Beslut om underkänt betyg måste motiveras.

Opponenten ska inneha docentkompetens eller motsvarande vetenskaplig kompetens och ska inte vara verksam vid LiU.

Efter disputationen ska betygsnämnden sammanträda för att sätta betyg på doktorsavhandlingen. Opponenten och handledarna har rätt att närvara vid sammanträdet. Däremot får inte opponenter och handledarna delta i betygsnämndens betygsbeslut.

Eventuella jävsförhållanden ska alltid beaktas vid val av opponent för disputationen och vid sammansättningen av betygsnämnd. Vid utseende av betygsnämnd ska även jämställdhetsaspekter beaktas.

Utifrån förslag från huvudhandledaren beslutar Forskarutbildnings- och docentnämnden om utseende av ledamöter i betygsnämnd (inklusive reservledamot/ersättare), fakultetsopponent, ordförande vid disputationen samt tid för disputationen. Eventuell anhållan om avsteg från de grundläggande kriterierna för betygsnämndsledamot, reservledamot eller ersättare och fakultetsopponent ska utförligt motiveras av huvudhandledaren och bifogas till anmälan om disputation.

7 Jävsregler vid disputation

För att säkerställa att examination vid disputationen sker på ett rättssäkert och opartiskt sätt är det av högsta vikt att opponenter och betygsnämndsledamöterna utses så att jäv inte kan misstänkas föreligga. Ytterst handlar det om lärosätets, handledarens, opponenter, betygsnämndsledamöternas och disputandens trovärdighet och legitimitet. Även om jäv möjligtvis inte föreligger i förvaltningslagens mening, är det olyckligt inte minst för disputanden om fokus hamnar på ledamöters eventuella opartiskhet i stället för på avhandlingens kvalitet.

Opponenten och betygsnämndsledamöterna bedöms vara jäviga om de

- aktivt har deltagit i handledningen av den forskarstuderande,
- någon gång har samförfattat med den forskarstuderande,
- har samförfattat med handledare under de senaste fem åren,¹
- har annat nära samarbete i professionell mening med handledare eller den forskarstuderande,
- står i beroendeställning till handledare eller den forskarstuderande,
- har en uppenbar vänskapsrelation eller ovänskap med handledare eller den forskarstuderande

8 Publicering samt distribution av avhandling

Doktorsavhandlingar inom området Utbildningsvetenskap kan publiceras i någon av de befintliga institutionsserierna. Respektive institution lämnar närmare upplysningar om detta före tryckning. Det är också möjligt att publicera avhandlingen via ett förlag. Avhandlingar från området Utbildningsvetenskap ska även publiceras elektroniskt via Linköping University Electronic Press givet att det inte föreligger upphovsrättsliga hinder eller annan hindrande omständighet (närmare information om dessa ges av Kansliet för Utbildningsvetenskap).

Doktoranden bör också i god tid innan avhandlingen färdigställs ta kontakt med biblioteket för att bland annat diskutera strategier för att sprida information om avhandlingen.

Senast tre terminsveckor före disputationen ska doktorsavhandlingen distribueras enligt följande:

- Till Universitetsbiblioteket (förvärvsenheten) levereras fem exemplar. Universitetsbiblioteket lämnar intyg på leveransen.
- Till Kansliet för Utbildningsvetenskap levereras två exemplar.
- Till den egna institutionen lämnas det antalet exemplar som institutionen har beslutat. Dessa är avsedda dels för intern distribution, dels för distribution till institutioner vid övriga universitet i landet. Institutionen svarar för denna distribution, som är obligatorisk. Doktoranden får ett kvitto på leveransen.
- Återstående exemplar av avhandlingen fördelas mellan institutionen och doktoranden, varvid doktoranden bör erhålla minst hälften av upplagan, dock minst 20 exemplar.

¹ Undantag kan göras då det är uppenbart att sampublicering inte har inneburit ett nära samarbete, exempelvis vid stora samlingsverk med många oberoende författare.

9 Offentliggörande (spikning) av avhandling

Offentliggörandet av doktorsavhandlingen (så kallad spikning) ska ske senast tre veckor före disputationsdatum. Detta föregås av tillstyrkande från dekan att avhandlingen kan spikas. Dessa tre veckor bör infalla under terminstid.

Spikning sker genom att avhandlingen fysiskt spikas upp på universitetets anslagstavla, specifikt avsedd för detta ändamål. I samband med spikningen registreras avhandlingen även elektroniskt i universitetets publikationsdatabas.

Utöver spikningen ska doktorsavhandlingen spridas enligt följande:

- *Avhandlingen skickas till de (svenska) högskolor som bedriver verksamhet inom avhandlingens ämnesområde.*
- *Handledarna, opponenter och betygsnämndens ledamöter delges avhandlingen.*

10 Betygsnämndens sammanträde

Efter disputationen ska betygsnämnden sammanträda för att sätta betyg på doktorsavhandlingen. Opponenten och handledarna har rätt att närvara vid sammanträdet. Däremot får inte opponenter eller handledarna delta i betygsnämndens beslut.

Betygsnämnden utser ordförande inom sig. Betygsnämnden är beslutsfär när alla ledamöter är närvarande. Om betygsnämndens ledamöter har olika uppfattning gäller majoritetsbeslut. Beslut om underkänt betyg måste motiveras.

Ett protokoll för disputation ska innehålla uppgifter om betygsnämndens ledamöter och den som varit ordförande samt den person som deltagit som opponenter. Samtliga deltagare i betygsnämnden ska underteckna beslutet. Det finns ingen föredragande för beslutet.

11 Betyg

Vid LiU används en tvågradig betygsskala för bedömning av forskarutbildningskurser, bedömning av licentiatuppsats samt bedömning av doktorsavhandling: Betygen godkänd (G) och underkänt (U).

Vid betygsättningen ska hänsyn tas till innehållet i avhandlingen och till försvaret av densamma.

En avhandling som författas av två eller flera personer gemensamt får godkännas som doktorsavhandling om författarnas insatser kan särskiljas.

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign